

SLOVENSKÝ SKAUTING
HISTORICKÁ KOMISIA

**PREHLADNÉ DEJINY
OLDSKAUTINGU
NA SLOVENSKU**

Vydal Slovenský skauting, Historická komisia, 2021
© Slovenský skauting, Historická komisia

© Autori:
Ing. Vojtech Brabenec - Uzlík
Szilárd Csémi
Peter Janota - Slížik
Jozef Mikloš - Mufi

Zostavovateľ:
Jozef Mikloš - Mufi

Posúdili: Peter Janota, Michal Novák

Grafická úprava:

ISBN

Táto publikácia neprešla jazykovou úpravou. Je určená len pre vnútornú potrebu SLSK.

OBSAH

Úvod	... 4
Z histórie oldskautingu	... 5
Oldskautské kluby na Slovensku	... 6
Vodácka legenda – Dunajčici	... 7
Oldskauti v Trenčíne	... 8
Oldskauting v Ružomberku	... 10
Oldskauti na východnom Slovensku	... 11
História oldskautov maďarskej národnosti na území Slovenska	... 14
Oldskauting po roku 1989	... 15
Súčasnosť a perspektívy oldskautingu	... 17
Pramene a literatúra	18

Návšteva mesta Martin počas V. národného jamboree OS v Trusalovej v roku 2019.

ÚVOD

Skautské hnutie je určené pre deti a mládež. Nezaobíde sa ale bez dospelých. Bez dospelých skautov a skautiek – činovníkov, ktorí zabezpečujú výchovu mladej skautskej generácie. Povieme si: „Je to jasné a logické, niet o čom diskutovať“. Lenže problematika dospelých v skautskej organizácii je mnohostrannejšia a komplikovanejšia. Nie každý dospelý v Slovenskom skautingu je činovníkom.

Pre mnohých sa skautská myšlienka stala životným krédom, životným štýlom, aj poslaním. Ťažko je povedať: „V skautingu som síce prežil peknú a zmysluplnú mladosť, teraz som už dospelý a skauting pre mňa skončil“. O to ťažšie, ak si uvedomíme vývoj skautingu na našom území. Od vzniku skautingu u nás, v každom totalitnom režime počas našich národných dejín bol skauting zakázaný. Či to bolo obdobie 2. svetovej vojny, obdobie stalinistickej komunistickkej diktatúry, alebo obdobie „normalizácie“ nastolené znova komunistickou stranou. Niť prirodzeného vývoja skautského hnutia v Československu bola trikrát násilne prerhnutá. Môžeme ďakovať iba dospelým skautom a skautkám, ktorí trikrát z popola prebudili slovenský skauting k životu. Oldskautom a oldskautkám, ktorí v rokoch neslobody emigrovali do zahraničia môžeme zase ďakovať, že československý skauting úplne nezanikol a v exile fungoval naďalej. V súčasnosti, keď už likvidácia skautingu nehrozí, nedá sa im povedať: „Skauting na Slovensku už funguje, ste dospelí a mládežníckej organizácii vás nepotrebujeme.....“.

Oldskauting prešiel búrlivým vývojom. Skautská výchova na začiatku bola určená pre mládež staršieho školského veku a veku stredoškôľakov (skauti a roveri). Začiatkom minulého storočia po skončení školskej dochádzky, alebo stredoškôľského štúdia väčšina skautov, pokiaľ neostali pracovať ako činovníci museli z organizácie odísť. Mnohých však skauting oslovil natoľko, že v činnosti sa rozhodli pokračovať naďalej a začali zakladať kluby oldskautov. Mnohí skautovali neorganizovane, „na divoko“. Značná časť divokých skautov potom stála pri zrode špecificky českého fenoménu – trampingu.

Vo Zväze junákov – skautov RCS, aj v ostatných skautských spolkoch rozmyšľali ako do skautskej činnosti zapojiť aj ostatné vekové skupiny. Teda deti mladšieho školského veku a mladých ľudí nad 18 rokov. Ich snaženie vyústilo začiatkom 20-tych rokov zavedením výchovného programu pre vlčatá (6 až 10 rokov) a zriadením odborov oldskautských a tábornických. Oldskauti (oldskautky) tvorili ešte nekoedukované kluby mladých ľudí, ktorí dosiahli už vek dospelosti. Ich obdobie trvalo väčšinou do doby, pokiaľ si nezaložili vlastné rodiny. Táborníci boli koedukovaní, v dnešnom ponímaní by sme ich označovali ako rodinný skauting. Mladí dospelí skauti a skautky boli tým priamo začlenené do organizačnej štruktúry skautskej organizácie a naďalej rozvíjali svoju činnosť v rámci klubov OS, či oddielov táborníkov.

Problematika dospelých v skautingu, teda tých ktorých v rámci vekovej štruktúry boli oldskautmi a oldskautkami je omnoho širšia. Značné percento dospelých boli výkonnými činovníkmi (činovníčkami) v rôznych stupňoch organizačnej štruktúry a nespadali priamo pod odbor OS. Podobne to bolo aj v prípade leteckého skautingu, ktorý úzko spolupracoval s Masarykovou leteckou ligou. Letecký výcvik absolvovali aj roveri (bezmotorové lietanie, vetrone). Výcvik motorového lietania však už bol jednoznačne záležitosťou vekovej kategórie dospelých – oldskautov. Lenže, letecký skauting bol samostatným odborom, ktorý organizačne nebol súčasťou oldskautingu.

Nemôžeme zabúdať ani na obdobia, kedy skauting na Slovensku bol zakázaný. Mnoho dospelých skautov a skautiek verných skautskému sľubu sa zapojilo v zahraničnom a domacom odboji do protinacistického boja. Mnoho z nich v boji obetovali aj svoj život. Podobne to bolo aj v dobe komunistickkej diktatúry. Aj v tej dobe mnoho dospelých činovníkov, aj radových členov za svoje presvedčenie trpelo v žalároch a v táboroch nútených prác. Vo väčšine týchto prípadov išlo o členov a členky skautskej organizácie ktorí v predchádzajúcej skautskej činnosti nepatrili do štruktúr OS. Významnú kapitolu dejín československého skautingu tvorí obdobie exilového skautingu. Vznikol vďaka dospelým skautom a skautkám. Aj v tomto prípade však išlo hlavne o bývalých činovníkov, nie členov klubov OS.

Roky bežali. Z mladých dospelých skautov a skautiek sa stali ľudia stredného veku až

seniori. Keď v novembri 1989 nastala nová kapitola skautingu na Slovensku, znova s nadšením sa pustili do obnovy skautského hnutia. Obnovovali ho oldskauti a oldskautky z obdobia 1. Československej republiky, obdobia po 2. svetovej vojne, aj krátkeho obdobia rokov 1968 až 1970. Oldskauting sa stal neoddeliteľnou súčasťou existencie, činnosti, aj histórie skautingu na Slovensku.

Z HISTÓRIE OLDSKAUTINGU

Peter Janota, Jozef Mikloš

Pri skautskej histórii sa hovorí predovšetkým o skautoch, roveroch, menej o vĺcatách a včielkach a už celkom málo o oldskautoch. Pritom už v prvých rokoch skautingu na území Republiky Československej sa s oldskautmi počítalo. Asi od roku 1920 nachádzame v časopisoch zmienky o činnosti dospelých v skautingu. Nie ako činovníkov, ale ako o záujmových činnostiach mladých dospelých.

Mimo spolok Junák – český skaut vznikla v Čechách v roku 1916 spoločnosť Priatelia skautingu ako 1.odbor pre junácku výchovu detí pod 10 rokov a mládeže nad 18 rokov. Spoločnosť mala zvláštny štatút a tiež prešla svojím organizačným vývojom. Veľkým propagátorom začlenenia ostatných vekových skupín do skautskej organizácie bol skautský činovník, stredoškolský profesor a spisovateľ Eduard Štorch. V nasledujúcich rokoch jeho snaha vyústila do zakladania Miestnych združení priateľov skautingu a nakoniec aj vzniku odboru oldskautov a odboru táborníkov vo Zväze junákov – skautov Republiky Československej.

Prvý neoficiálny klub oldskautov vznikol v Prahe 28.10.1918. Vo Zväze junákov – skautov RČS oficiálne bol odbor oldskautov ustanovený až neskôr.

Rozhodnutím náčelníctva bol odbor oldskautov (ďalej OS) ustanovený 29.1.1921. Ustanovujúca schôdza odboru oldskautov bola 10.2.1921, kde bol za hlavného zpravodajcu odboru bol zvolený významný zväzový činovník Ján Novák.

Oldskauti v tejto dobe boli dospelí mladí ľudia po dosiahnutí veku 18 rokov. Kluby OS boli organizované podľa pohlavia, mužské alebo ženské. Kluby oldskautov (oldskautiek) potom v rámci Zväzu vznikali po celej republike. Číslovanie OS klubov bolo zo začiatku živelné, neskôr začali byť udeľované čísla klubov ústredne z Prahy. Názov klubu bol na rozhodnutí jeho členov. Oldskautské obdobie v tejto dobe trvalo prevažne do doby, pokiaľ si oldskauti (oldskautky) nezaložili svoje vlastné rodiny. Potom už bol pre nich aktuálny odbor táborníkov, ktorý dovoľoval koedukáciu, v dnešnom ponímaní rodinný skauting. Odbor táborníkov vznikol vo Zväze junákov – skautov 17.6.1921. Ich znakom bol štítok do žltým žiariacim slnkom na ľavom rukáve skautskej košele. V 30-tych rokoch sa oba odbory zlúčili a vznikol odbor oldskautov a táborníkov (OST). Oldskauting sa rozšíril aj do ostatných skautských organizácií a spolkov. Podobnú štruktúru oldskautingu ako bol vo Zväze mal potom aj Slovenský katolícky skauting, aj iné skautské organizácie. Napríklad u Zväzu skautov RTJ to boli odbory Skautov priateľov prírody a Rodinných krúžkov skautských.

Dňa 23.6.1923 sa konala Valná schôdza odboru oldskautov ZJS. Zo zápisnice vyplýva, že na Slovensku pracovali kluby oldskautov v Bratislave, Banskej Štiavnici, Trenčíne, Žiline, Spišskej Novej Vsi, Košiciach a Prešove (Kronika čs. skautského hnutia str.85).

V roku 1926 Dr. Josef Šimánek publikoval knihu OLDSKAUTING - „Pokyny všem, kdož překročili chlapecký věk, ať již dnes, nebo před dávnými lety a chtějí si zachovati do pozdního věku nebo znova nalézti svěžest a radost mládí“ (Instrukce, řady a pravidla, obsažena v této knížce, schválená Náčelníctvem Svazu junáků - skautů RČS. Rozhodnutím dne 7. května 1923 a dne 2. března 1926).

Odbor oldskautov (ďalej Odbor OS) pri Zväze junákov - skautov RČS vydal pokyny v ktorých jasne definoval oldskauting: Účelom OS je uskutočňovať skautskú a helénsku myšlienku, prevádzať skauting a pestovať všetok šport. Podporovať činnosť Zväzu junákov –

skautov RČS. Prostriedkami budú členské schôdzky, výlety, táboráky, tlač, prednášky, verejné vystúpenia a podniky. Členovia OS dodržiavajú skautský sľub a zákon.

Ďalej Odbor OS definuje organizačnú schému a organizačný poriadok OS. Podľa neho, celá štruktúra OS odboru je ďalej podobná skautskej štruktúre. O činnosti odboru rozhodovala Valná hromada, Výkonný výbor a Technický zbor. Spravodaj OS (člen Náčelníctva), v hodnosti župného spravodaja, zastupuje OS odbor v Náčelníctve. Vo vedení odboru boli, okrem iných, aj zemskí spravodajcovia OS pre Čechy, Moravu a Sliezsko, Slovensko a Podkarpatskú Rus. Technické zbory sprostredkovali styk medzi členstvom a výkonným výborom. Základom, tak ako u skautov oddiel, u OS bol klub s programom v zmysle Pokynov pre OS. Krojovanie bolo veľmi podobné skautskému. Označenie príslušnosti k OS klubu sa nosilo na ľavom rukáve nad laktom. Oldskaut mal byť skaut vyspelý, poznajúci čo je samostatný človek, ktorý si zarába prácou, porozumel skautským zásadám a stotožnil sa s nimi. Je natoľko vyspelý, že je schopný dobrovoľne sa podriaďiť zásadám, ktoré si vybral dobrovoľne. Je presvedčený, že duševné a mravné dospievanie nikdy nekončí.

Na slovanskom Jamboree na táborisku v Stromovke sa prezentoval celý odbor OS ukážkovým zrubom. Po ukončení jamboree bol zrub rozobraný a opäť postavený na Libenskom ostrove, kde sa využíval ako klubovňa OS.

V prvom čísle časopisu Skaut – Junák 1935/36 sa A.B. Svojsík zamýšľal nad oldskautingom, ktorý nazýva skautingom dospelých.

Oldskauting sa začal rozširovať aj na Slovensku. Vznikali kluby, z ktorých viaceré existujú podnes. Asi najznámejšie sú 52. OS klub Trenčín, 1. oddiel OS Ružomberok, OS Hubočka Čadca, 21. klub OS Jánošíkovi chlapci Košice.

OLDSKAUTSKÉ KLUBY NA SLOVENSKU

Peter Janota

Prvý oficiálny oldskautský klub na Slovensku "21.OS Jánošíkovi chlapci" založil v r. 1921 český skaut Václav Bubeníček v Košiciach, neskôr vedenia klubu ujal Emil J. Štembera; v roku 1931 mal tento klub 14 členov. V roku 1933 zmenil názov na "Lúč". (Košický OS klub bol v r. 1968 - 1970 obnovený ako "OSJ - Lúč".) V Košiciach v neskorších rokoch vznikol 32. klub OS a 38. klub OS. Pod číslom klubu 15 pracovali košické oldskautky. Dievčenský klub v Košiciach viedla Jarmila Vosečková

Druhý oldskautský klub v r. 1922 vznikol "24.OS Lišiaci - Yena" s 10 členmi, pri jeho zrode stáli zase Emil Štembera a prof. František Šmilauer; klub zanikol v r. 1923 a jeho číslo bolo neskôr pridelené OS klubu vo Vysokom Mýte.

V r. 1922 v Bratislave vznikol 34. klub OS, ale existoval len jeden rok. V Prešove bol založený 45. klub OS "Hôrni chlapci" s 12 členmi; v znaku mal rovnostranný fialový trojuholník a v ňom písmeno "H". V r. 1933 bol v Prešove zaregistrovaný 71. klub OS. Klub vznikol pri maďarskom zbore Sáros (Šariš).

Ako piaty v poradí na Slovensku bol 18. marca 1923 v Trenčíne založený 52. klub oldskautov "Junák považský", registrovaný však bol len dva roky; potom bolo v r. 1931 jeho číslo pridelené novému OS klubu vo Vrútkach s 27 členmi.

V publikácii 80 rokov skautingu v Prievidzi sa uvádza, že v roku 1925 bol v Prievidzi založený oddiel oldskautov. Medzi zakladajúcich členov patrili J. Fogelton, M. Hanko, L. Dedek, J. Hojič.

V roku 1927 vznikol klub OS v Ružomberku. Podľa štatistických údajov z roku 1928 uverejnených v časopise Bud' pripravený č.5/ roč. IV. pracovali na Slovensku: klub OS maďarský v Bratislave, klub OS Košice a klub OS Rybárpole (dnes súčasť Ružomberka).

V r. 1931 v Bratislave bol evidovaný 17 členný 37. klub OS, následne v r. 1932 v Bratislave vznikol z 2. oddielu vodných skautov 16. klub vodných OS "Dunajčik", ktorý existoval až do r. 1937; v r. 1935 v Bratislave bol 50. klub OS s 15 členmi.

V roku 1937 bol registrovaný 72. OS klub v Sabinove. Štatistika z tohto roku uvádza aj 36. klub vodných oldskautov v Budatíne.

V medzivojnovom období bol oldskauting organizovaný aj v Slovenskom katolíckom skautingu (SKS, tiež známi ako Skauti zlatého kríža), ktorý bol kolektívnym členom SJS RČS. V roku 1933 vznikli oldskautské kluby Slovenských katolíckych skautov v Spišskej Novej Vsi, v Nitre a v Krompachoch, ale viac údajov o nich doposiaľ nemáme.

Dr. Jozef Hagara vo svojej práci spomína oldskautov SKS v Trnave. Medzi nich patrili napr. sochár Ján Koniarek, Pavol Štefanec či učiteľ E. Dittrich.

V časopise SKAUT za rok 1938 sú uvedené kluby OS SKS v Bánovciach nad Bebravou (vodca klubu J. Dobrovodský), Banskej Bystrici (vodca L. Dovčiak), Krompachoch (v.k. Pavol Ondáš), Zvolene (v.k. R. Glos). Zaujímavý údaj je pri Nitre, kde uvádzajú dokonca štyri kluby OS s celkovým počtom 149 členov (vodcovia J. Vaculík, J. Pintér, František Tomašek a Štefan Kaps). V SKS boli zavedené aj (samostatné) kluby oldskautiek SKS, avšak vieme len o klube v Krompachoch, ktorý viedla A. Schmidtová.

V roku 1922 bolo na vyššie uvedenej organizačnej platforme ZJS RČS celoštátne registrovaných 25 klubov OS s 560 členmi, v r. 1938 vzrástol počet klubov na 120 s počtom členov 1950.

VODÁCKA LEGENDA - DUNAJČÍCI

Jozef Mikloš

Keď hovoríme o histórii oldskautingu na Slovensku, nemôžeme vynechať bratislavských vodných skautov Dunajčikov. Zaslúžia si podrobnejšie rozobratie ich histórie od ich vzniku. V Bratislave existoval v rámci Zväzu junákov – skautov RČS zbor vodných skautov. V zbere pracovali 1. a 2. oddiel vodných skautov. Legendou slovenského vodáctva sa stal 2. oddiel vodných skautov Dunajčici. Oddiel vznikol 22. augusta 1924 a jeho prvým vodcom bol absolvent námornej akadémie a kapitán Dunajskej plavby Albert Dutka. Pri vzniku oddielu bol nápomocný aj sekčný šéf Dunajskej paroplavby pán Jiřík. Neskôr sa vodcom oddielu stal Pavel Nikl. Oddiel najprv na malých plavidlách splavoval rieky v Československu. Neskôr im bolo zapožičané dvanásť veslové plavidlo (jola). Získaním skúseností, aj odrastaním členov oddielu do roverského veku začali uskutočňovať zahraničné expedície a splavili niekoľko európskych veľtokov. Okrem Dunaja napr. aj Inn, Rýn, Mohan, Sein, Loiru, Rhône, ... Neziderské a Bodamské jazero. Trúfli si aj na pobrežné plavby v Jadranskom a Čiernom mori. Svojpomocne postavili plachetnicu (opatrenú aj lodným motorom), ktorú pomenovali TULÁK. V roku 1932 sa dospelí členovia 2. oddielu vodných skautov Dunajčici pretransformovali na 16. klub vodných oldskautov Dunajčici. V roku 1933 uskutočnili prvú, skutočne morskú plavbu do Istanbulu. Pod hlavičkou OS nasledovali ďalšie roky úspešnej činnosti. Doma to boli splavy Moravy, Váhu, Malého Dunaja... Dunaj splavovali z Nemecka až po ústie do Čierneho mora. V roku 1934 uskutočnili plavbu Čiernym, Marmarským a Egejským morom. V roku 1935 počas Rover Mootu sa plavili v švédskych a dánskych vodách, v ďalšom období uskutočnili expedíciu do Francúzska. Svoje pôsobenie vo Zväze junákov – skautov a skautiek RČS ukončili rozhodnutím valného

zhromaždenia 30.12.1937. Legendárna história Dunajčikov pokračovala aj v ďalších desaťročiach, až po súčasnosť. Ale už pod hlavičkou samostatného vodáckeho klubu Dunajčík, ktorého ustanovujúca schôdza sa uskutočnila 20.1.1938.

OLDSKAUTI V TRENČÍNE

Ing. Vojtech Brabenec

Do Trenčína v roku 1922 ako úradník (najprv poštový, potom dôchodkový) nastúpil český skaut Josef Horký – Marabu (1904 - 1990) z Příbrami. V tom čase bol v Trenčíne na vojenskej službe u 17. pešieho pluku aj žilinský skaut Jozef Kalnovič. Obidvaja v Trenčíne pôsobili istý čas, potom ešte na iných miestach na Slovensku, a všade boli významnými organizátormi skautingu, Kalnovič aj letectva.

Horký a Kalnovič v Trenčíne 18. marca 1923 so svojimi trenčianskymi vrstovníkmi - skautmi zväčša pôvodného uhorského skautingu založili klub oldskautov. Klub prijal názov "Junák považský" a pri svojej registrácii v pražskom ústredí SJS RČS dostal registračné číslo 52. Heslo klubu si zvolili: "Vždy mať čistý štít, nevzdať sa a nezradiť!" Ako symbol (znak) klubu si na návrh Ivana Slotíka zvolili siluetu trenčianskeho hradu a pod ňou vlny Váhu. Šatka členov klubu bola čierna, s fialovým olemovaním. Klub mal počas svojho medzivojnového jestvovania 20 členov a istú dobu mal dve družiny. Josef Horký vo svojich spomienkach uvádzal, že medzi členmi boli Slováci, Česi aj Židia. Kolektív sa behom krátkej doby zohral natoľko, že bol schopný absolvovať podujatia značne náročné. Niektoré ich podujatia sú uvedené v zborníku Junák považský – 52. Klub oldskautov v Trenčíne.

Obnova trenčianskeho skautingu po druhej svetovej vojne bola výsledkom práce oldskautov. V roku 1946 oldskautský oddiel v Trenčíne na svoj historický názov (O.S. 52) nenadviazal, mal 25 členov pod vedením Zoarda Ripku. Obnovujúca skautská schôdza sa konala v Katolíckom kultúrnom dome (neskôr kino Hviezda) na ulici Váhovej (Pribinovej) 12. júla 1945. Zúčastnili sa jej najmä trenčianski oldskauti. Toho istého leta 1945 sa už konali dva tábory a v závere roku 1945 v Trenčíne jestvovali štyri oddiely skautov a dievčenský oddiel. Už koncom leta 1945 vydávali skautské preukazy. To všetko bolo výsledkom práce trenčianskych oldskautov. Po vojne uskutočňovali svoje vlastné podujatia. Existovala ich hudobná skupina „Vlčiaci“, mali aj dramatický krúžok. Vyše tucta trenčianskych oldskautov sa zúčastnilo známeho celoštátneho prijatia skautov u prezidenta Beneša organizovaného ako zájazd 1. až 4. októbra 1945 pod názvom "Vlak slovenských skautov a skautiek na 1. zájazd do Prahy". Istý čas oldskauti pôsobili ako podpora zboru, jednak materiálne a aj cez činovnícke funkcie svojich členov. Boli však v takom veku, že si postupne zakladali rodiny a viacerí odchádzali do iných miest. Postupne ich nahrádzali dorastajúci mladší činovníci. Toto všetko zákonite v priebehu roku 1947 spôsobilo útlm oldskautskej činnosti.

Ďalší rok priniesol úplnú likvidáciu skautingu po zmene spoločenských pomerov vo februári 1948. Hoci v lete sa konali ešte dva tábory trenčianskych skautov, ale na jeseň 1948 už činnosť ustala a na rok 1949 sa už žiadna registrácia nekonala.

Oldskauti vnímali likvidáciu skautingu ako veľkú nespravodlivosť režimu a hľadali pre svoju činnosť nové cesty. Známý je prípad povojnového neúspešného pokusu o emigráciu siedmich trenčianskych oldskautov - členov trenčianskeho oddielu vodných skautov vo veku okolo 20 rokov. Po starostlivej príprave (štúdium máp, cvičné strelby na ich Vlčiackej chate pod Ostrým vrchom, zadováženie zbraní a zásoby munície, ...) dňa 3. júla 1950 ozbrojení cez

rieku Dyje ušli do Rakúska. Tu v sovietskej okupačnej zóne, v lese nad ránom vodcu Dušana Šinského v spánku zastrelili žandári, ostatných šiestich vrátili do Československa, kde ich odsúdili na šesť a viac rokov väzenia v uránových baniach Jáchymov.

Zárodky obnovenia historického 52. klubu oldskautov "Junák Považský" v Trenčíne so všetkými jeho atribútmi (názvom, znakom, heslom) sa spájajú s jeseňou 1987, kedy začala (profesionálna aj záujmová) spolupráca kruhu niekoľkých trenčianskych oldskautov, ku ktorým sa časom pridalo aj niekoľko oldskautov z okolia. Okrem iného "ošľahaného" skauta a amatérskeho, ale významného miestneho historika Ing. arch. Štefana Androviča, CSc. (Štuko) s na tomto poli amatérsky začínajúcim Ing. Vojtechom Brabencom, ktorému sa dostala do rúk pozostalosť spoluzakladateľa O.S.52. Gabriela Riegera - mnohé z jeho dobových (aj neskorších, napr. na voj. službe!) fotografií a iných dokumentov obsahovali ako súčasť podpisu označenie klubu "O.S.52". Na tento "objav" nadviazal návrh obnoviť túto krásnu tradíciu 52. klubu oldskautov, ktorý br. Štuko po zväžení prijal, a tak od jesene 1987 sa pod touto "značkou" vykonávala činnosť menovaných orientovaná na skautské zberateľstvo a históriu. Spoločne aj s MUDr. Ivanom Jablonským, v styku s náčelníkom RNDr. Jančekom, ku ktorým zanedlho pribudli bratia Štefan Hudec, Ing. Vladimír Janečka, Miloš Navrátil. Zúčastňovali sa na stretnutiach skupiny Arch scout v moravskej Skurečene.

Nasledovala zmena spoločenských pomerov na prelome rokov 1989-1990. Obnova skautingu v Trenčíne sa konala za významnej organizačnej aj materiálnej podpory už "bežiaceho" 52. klubu O.S. Pribudli noví členovia klubu, vrátane najstarších skautov z predvojnového obdobia. Počas celého toho to obdobia bol hlavou klubu rešpektovaný br. Štuko - Ing.arch. Št. Androvič, i keď voľby sa nikdy nepovažovali za potrebné zorganizovať. Materiálnu základňu (nielen klubu, ale celému trenčianskemu skautingu) nenápadne ale mohutne zabezpečoval br. Stonoha - prim. MUDr. Ivan Jablonský, CSc., ktorý bol v istých situáciách aj akýmsi tichým, ale všetkými rešpektovaným "duchovným vodcom". Členovia boli "starí" trenčianski skauti v rozpätí troch generácií - od najstarších (br. Žiga Zelinku, člena pôvodného predvojnového 52. klubu O.S.; tiež br. JUDr. Ján Nemšovský) až po najmladších v strednom veku, ktorých skautská pamäť nesiahala pred r. 1968. V klube boli oldskauti všetkých nielen generácií, ale aj druhov: niekdajší židovský skaut br. Robo Schlesinger, ktorý sa pri slávnostných príležitostiach ukázal v modrej rovnošate predvojnových židovských skautov; jeho humor a znášateľnosť sme veľmi oceňovali; v klube bol aj niekdajší skaut Zlatého kríža (Slovenský katolícky skaut) Štefan Hudec; prihlásil sa k nám aj predvojnový "červený" Spartakov skaut práce Ondrej Kadlec. Pravda, väčšina boli "zvázoví" skauti (ZJS RČS). Činnosť klubu bola v troch smeroch: (1) história, spomienky a zberateľstvo, (2) podpora skautským oddielom, (3) občasné výlety - podľa ubúdajúcich zdravotných možností. Toľko pre načrtnutie atmosféry v klube azda musí pre stručnosť stačiť. Klub v tomto období písal kroniku do hrubého žltého zošita formátu A4, naposledy bola u br. Ing. Milana Zmetáka. Postupným starnutím členstva a žiaľ aj jeho úbytkom sa činnosť klubu postupne utlmovala až do zániku klubu. Zostávajúci členovia sú v súčasnosti (roky 2012-2013) registrovaní inde. Viac údajov je na internetovej stránke klubu: www.os52.ic.cz.

Krátko po r. 1990 sa okolo skautských činovníkov z obdobia r. 1968 pôsobiacich v trenčianskej mestskej štvrti Sihot' vytvorila skupina, ktorá založila druhý trenčiansky klub oldskautov, ten pre odlišenie nazvala "Prvý". Tento klub založilo 6 bývalých vedúcich oddielov a jedna skautská vodkyňa z Trenčianskeho zboru z rokov 1968 – 1970. Klub bol založený už 3. februára 1990 a zakladajúcimi členmi boli : Ing. Loebel Jaroslav (vodca 1. oddielu skautov), MUDr. Michalík Miloš, bratia Mitrik Ladislav a Dengo Eduard, Filo Eduard, Urbánek Vladimír a sestra Švarcová - Leopoldýna. Tento klub úzko spolupracoval s novým vedením Trenčianskeho zboru, staral sa hlavne o získanie a vybavenie klubovní, skautského materiálu ako aj pomoci pri výchove skautskej omladiny. Ich záslužnú činnosť podporovalo ich pracovné zázemie a styky s bývalými mládežníckymi organizáciami, čoho

výsledok bol, že nové skautské oddiely mali klubovne, skromné ale postačujúce vybavenie a základné vybavenie pre táborenie. Klub sa ešte do konca roka rozrástol o ďalších členov a členky ktorí, keď videli výsledky činnosti klubu sa s radosťou do klubu hlásili. V konečnej fáze (1998) sa registrovalo v klube 27 členov a dokonca aj dvaja oldskauti z Nového Mesta nad Váhom.

Okrem uvedenej starostlivosti o rozvoj skautingu v Trenčíne v roku 1992 klub usporiadal na „ostrove“ v Trenčíne Svojsíkov závod, ktorého sa zúčastnilo takmer 80 účastníkov. Podobný skautský pretek zabezpečoval klub aj roku 1999 v oblasti obce Kubra s prizvaním aj skautov z okolitých skautských zborov. Tento závod natáčala a vysielala aj Trenčianska televízia.

Po personálnych zmenách vo vedení Trenčianskeho zboru postupne ustávala práca aj v klube , ktorý v roku 2001 ukončil svoju činnosť, pri čom zo zakladajúcich členov v tom čase už 4 zomreli. Ostatní pracujú v skautských oddieloch mimo Trenčín. Z ostávajúcich členov veľa zomrelo a ostatní vzhľadom na vek a telesné a zdravotné dôvody prešli do skautského dôchodku.

Ďalším klubom dospelých sa v roku 2000 vytvoril oldskautský klub v Trenčíne – Zlatovciach, ktorý založil brat Vít Vagovič a ktorý pracoval so zameraním na prácu s historickým materiálom a s pomocou materskému skautskému zboru v Zlatovciach. Tento klub v začiatku obnovovania činnosti dospelých skautov a skautiek na Slovensku vydával štvrťročne aj „ Oldskautské zvesti“, teda časopis, ktorý redigovala redakčná rada Rady OS pri Slovenskom skautingu .

Postupným starnutím členstva a žiaľ aj jeho úbytkom sa činnosť obidvoch trenčianskych oldskautských klubov postupne utlmovala až do ich zániku. Zostávajúci členovia sa v rokoch 2012-2013 registrovali v iných oddieloch. V súčasnosti v Trenčíne je znova registrovaný oddiel OS so 14 členmi. Oddiel vedie brat Pavol Kvasnica.

STRUČNÁ HISTÓRIA ODDIELU OLDSKAUTOV V RUŽOMBERKU

Václav Rubeš, Peter Janota

Prvá zmienka o oldskautoch v Ružomberku je z roku 1927. Vtedy pôvodní zakladatelia oddielu už dosahovali „vek dospelosti“ – 20 až 22 rokov. Rozhodli sa založiť 1. oddiel oldskautov v Ružomberku. Do svojho štítu prijali ako symbol orla skalného a to najmä preto, že všetci boli oprávnenými držiteľmi splnených podmienok odbornej skúšky Troch orlích pier. Je pozoruhodné, že v prvej slovenskej Skautskej príručke, vydanej v Košiciach v roku 1928 od Vojtecha Cvengroša a Lojza Janzu je vyobrazená ako ukážka odznaku oldskautov práve odznak ružomerský s opísaným vyobrazením a značkou „OS 1“. Dnes je však otázne, či toto bolo označenie ktoré bolo zároveň aj domovenkou oldskautov, malo číslo „OS 1“ náhodné, alebo bolo používané mimo evidencie Zväzu junákov – skautov RČS, keďže napríklad prvý oddiel OS založený v roku 1921 v Košiciach bol registrovaný už ako 21. klub OS. Nuž, bol a doposiaľ to teda je 1. oddiel OS Ružomberok.

Podľa ružomerských zdrojov oddiel oldskautov –Tatranských orlov Ružomberok bol založený už v roku 1925 bratom Ladislavom Krónerom. Ak preskočíme desaťročia a pôsobenie režimov na našu organizáciu tak zistíme, že v roku 1968 bol Václavom Rubešom - Akelom tento oddiel obnovený a aktívne vyvíjal činnosť do roku 1971, kedy sa museli opäť „stiahnuť“ do ilegality. Pri ostrom sledovaní príslušníkmi štátnej

moci prežili ďalšie, temer dve desaťročia. A ostalo opäť iba na Akelovi, aby ružomberský zbor skautov a skautiek a s ním aj 1. oddiel OS po roku 1989 obnovil.

Zo správy o činnosti oddielu OS do roku 2009 vyberáme: Po zvolení Akelu za kmeňového náčelníka v roku 1992 vedenie oddielu OS prevzal do roku 1998 Ivan Šaplachta Ten v roku 1998 rezignoval zo zdravotných dôvodov. Vedenie oddielu znova prebral Václav Rubeš. Nastáva úzka spolupráca členov OS s aktivitami Skautského múzea, založeného v predchádzajúcom roku. Štyria členovia boli menovaní do Kolégia vedenia skautského múzea a do jeho aktivít sa zapájali i ďalší členovia oddielu oldskautov. Vďaka tejto výdatnej pomoci činnosť múzea napredovala. V roku 2003 pre roverský a oldskautský vek realizovali 1. ročník Skautskej univerzity.

V tomto roku vznikla oddielová zástava, ktorú vyhotovila sestra Marta Komorová. Žrd' na zástavu venoval člen oddielu žijúci v Amerike Vlado Lomen.

Z podnetu MUDr. J. Květenského v roku 2004 členovia oddielu realizovali Skautskú univerzitu mládeže a v roku 2005 2. ročník Skautskej univerzity. Polovica členov oddielu OS sa podieľala na prvom ročníku Komornej výstavy zameranej na umeleckú činnosť skautských autorov. Druhý ročník v roku 2007 bol zameraný na Storočnicu svetového skautingu.

Okrem spolupráce so Skautským múzeom členovia oddielu OS sa pravidelne schádzali aj prvý štvrtok v mesiaci, kde preberali rôzne skautské témy.

OLDSKAUTI NA VÝCHODNOM SLOVENSKU

Jozef Mikloš

Začiatkom školského roku 1920/21 založil Štefan Molčan klub slovenských oldskautov (neoficiálny) na učiteľskom ústave v Spišskej Novej Vsi. Vznik klubu podporil aj okresný spravodajca Zväzu generál Josef Votruba.

Pramene uvádzajú, že v Košiciach bývalý taliansky legionár český skaut Václav Bubeníček v septembri roku 1921 založil zo skautov starších osemnásť rokov 14 členný 21. klub oldskautov Jánošíkovi chlapi Košice. Na fotografii sú košickí oldskauti počas návštevy prezidenta T. G. Masaryka v meste. Na domovenkách majú označenie OS 1. Pravdepodobne ústredím im číslo 21 bolo pridelené dodatočne. Neskôr vedenie už 50 členného klubu OS prebral známy český činovník Emil J. Štembera. V roku 1922 vznikol 45. klub OS Hôrni chlapi v Prešove. Klub mal 12 členov.

Začiatkom roka 1925 ako súčasť I. zboru ZJS RČS v Košiciach zakladá Ing. Karol Petřvalský 14. klub táborníkov (obdoba dnešného rodinného skautingu). Boli to mladí dospelí skauti, ktorí podporovali skautské hnutie mládeže. Svoje táborisko mali pri ústí potoka Sopotnica do Hornádu.

21. klub oldskautov Jánošíkovi chlapi v Košiciach sa v roku 1933 premenoval na OS Lúč (vodcovia klubu počas jeho existencie boli Ladislav Lemák, Josef Nebeský, Ladislav Bárdoš, Michal Lauko, Arnošt Pokorný). Bol založený aj nový 32. klub OS Košice (Ján

Gašpar uvádza v Histórii turistiky v Košiciach číslo klubu 22), ktorého časť členskej základne tvorili aj oldskauti z klubu Jánošíkovi chlapci. Klub viedol Vojtech Mach, neskôr Bohumil Hašek. V meste vznikol aj 15. klub oldskautiek vedený Jarmilou Vosečkovou, ktorý mal 11 oldskautiek. Oldskauti boli priekopníkmi horolezectva v Košiciach. Pod vedením horolezca a skautského činovníka Jozefa Šimka boli organizované horolezecké kurzy na Jánošíkovej bašte, v Zádielskej doline, a od roku 1936 aj vo Vysokých Tatrách. Z niektorých oldskautov sa stali dobrí horolezci (Róbert Kubín, Alfréd Farkaš, Richard Opl, Antonín Sedláček, Elo Háber, František Krajňák, Jaroslav Tomkujak). Od roku 1934 na čele s Róbertom Kubínom sa pravidelne zúčastňovali horolezeckých týždňov IAMES vo Vysokých Tatrách. Róbert Kubín sa neskôr stal významnou osobnosťou slovenského horolezectva.

V Prešove sa znova oživila činnosť 45. klubu OS. Dňa 10. októbra 1933 uskutočnili večierok na ktorom vystúpil spevokol v zložení Poremba, Tesár, Stašík, Tóth, Rudo Lieskovský. Toho roku pri prešovskom maďarskom zbore ZJSaS RČS vznikol 71. klub OS, ktorého vodcom bol M. Soós (neskôr Šándor Papp) a mal 28 členov. V klube boli aj mladí robotníci, niekdajší členovia Spartakových skautov práce.

Oldskauting fungovali aj v Slovenskom katolíckom skautingu. V roku 1933 v rámci Slovenského katolíckeho skautingu na východe Slovenska pracovali kluby oldskautov v Spišskej Novej Vsi a Krompachoch. Krompašký klub oldskautov SKS viedol Pavol Ondáš a oldskautiek SKS A. Schmidtová.

Zo štatistických údajov sa dozvedáme, že v roku 1937 v Košiciach pracovali tri kluby oldskautov (21; 32 a 38) s celkovým počtom 45 členov a 15. klub oldskautiek s 10 členkami. V Prešove mal 71. maďarský klub OS dvadsaťtri členov a 72. klub OS Sabinov sedemnášť členov.

Aj keď sú historické materiály na činnosť klubov oldskautov dosť skúpe, oldskauti a oldskautky v tomto období zohrávali pre skauting dôležitú úlohu. Okrem svojej bohatej klubovej činnosti boli aj oporou pre oddiely a zbory mládeže. Členovia klubov OS pracovali vo vyšších činovníckych funkciách, či už na úrovni zborov, skautských žúp, alebo úrovni krajinskej. Mnohí z nich boli inštruktormi Slovenskej lesnej školy a podieľali sa na realizácii vodcovských kurzov. Medzi nimi môžeme spomenúť Vojtecha Cvengroša, Františka Bečvářa, Františka Šafaříka, Armanda Vilkovského, Emila J. Štemberu, Ladislava Lemáka,... z Košíc, Ruda a Tibora Lieskovských, Janu Kováčovú, Alžbetu Uhnákovú, Pavla Karšaya, Titusa Ripku, Arpáda Rónaya, Ľudovíta Molnára, bratov Matúša a Imra Matušovcov a Žarnayovcov, ... z Prešova, Júliusa Krafcíka, Júliusa Koložváryho, Molčanovcov,...zo Sabinova, generála Josefa Votrubu zo Spišskej Novej Vsi, Jána Kubíka z Popradu, Štefana Hlaváča za SKS z Michaloviec a mnoho ďalších. Podľa potreby vypomáhali tam, kde to bolo potrebné. Napr. krátka správa v časopise Vúdce z roku 1927 uvádza, že v mestečku Veľký Šariš vznikol štrnásť členný skautský oddiel, ktorý nemal kvalifikovaného vodcu. Preto oddiel dočasne viedol člen 45. klubu OS z Prešova. Žiaľ, jeho meno v správe uvedené nie je. Činnosť klubov OS na Slovensku skončila zánikom skautingu koncom roka 1938.

Po 2. svetovej vojne to boli práve oldskauti/oldskautky – činovníci, ktorí na území Slovenska obnovili skauting v organizácii Slovenský Junák. Boli hybnou silou znovuzrodenia skautingu a viedli ho na rôznych organizačných postoch od oddielovej úrovne, cez zborovú, oblastnú, až po celoslovenskú. V období rokov 1945 až 1949 skauting na Slovensku dosahoval najvyšších stav členskej základne v celej histórii slovenského skautingu.

Z historických materiálov, ktoré z toho obdobia máme však nie jasné, či odbor OS bol obnovený a či boli vytvárané aj kluby oldskautov. Máme informácie z Prešova, že časť oldskautov a oldskautiek (napr. Jozef Estočko, Jozef Mikloš st. a ďalší) sa napríklad zapájalo do činnosti ochotníckeho divadelného súboru, ktorý pracoval pri Slovenskom katolíckom kruhu v Prešove. Ďalší oldskauti (napr. Šošo - Jozef Jančík) stáli pri zrode mandolínového

súboru Tatrín. Iní sa venovali športovej a turistickej činnosti, vysokohorskej turistike, horolezectvu (bratia Liškoveci, manželia Čiernohorskí, Jozef Jančík a ďalší),... Medzi oldskautmi - činovníkmi v tejto dobe pôsobili Dr. Miloslav Stržínek, Ladislav Lemák,... z Košíc, Alžbeta Uhnáková - Smatanová, Ľudovít Molnár, Vojtovič, Tibor Kručay,... z Prešova, Ing. Lojzo Janza z Dolného Smokovca, Štefan Košický z Vranova,.....

Rozmach skautingu prerušili udalosti z februára 1948, kedy v Československu bola nastolená komunistická diktatúra. Tá po vzoru stalinistického Sovietskeho zväzu likvidovala pluralitu v mládežníckom hnutí a nahrádzala ho komunistickým Čs. zväzom mládeže a jeho Pionierskou organizáciou. Skauting bol do konca roka 1949 prakticky zlikvidovaný. Mnoho oldskautov a oldskautiek prešlo pod telovýchovu, konkrétne Zväz turistov (po roku 1989 Klub slovenských turistov). V Košiciach značná časť dospelých skautov posilnila Slovenský horolezecký zväz IAMES (napr. aj významný slovenský horolezec, ktorý zahynul po úspešnom výstupe na Mount Evereste Jozef Potka). Z prešovských oldskautov a oldskautiek Oskár a Viktória Čiernohorská, Jozef Estočko, Jozef Jančík získali zlatý odznak KST.

Slovenský Junák bol na krátku dobu obnovený v čase Pražskej jari v rokoch 1968 – 1970. Pojmom oldskaut/oldskautka boli označovaní členovia Slovenského Junáka, ktorí skautovali za 1. ČSR a v období rokov 1945 – 1949. V Košiciach obnovil svoju činnosť 21. Klub OSJ Lúč. Po okupácii Československa 21. 8.1968 vojskami Varšavskej zmluvy neboli v Slovenskom Junákovi oldskauti vítaní. Aby „nekazili“ mládež protisocialistickou ideológiou. Museli však uznať činovníkov, ktoré viedli jednotlivé skautské organizačné jednotky. Preto sa v Prešove klub oldskautov „pretransformoval“ na oddiel inštruktorov (viedol ho Šťastný). Dňa 21. mája 1969 bolo významnej prešovskej činovníčke Alžbete Smatanovej – Uhnákovej a t.č. Bratislavčanke pôvodom z Košíc Márii Juhászovej – Mikulovej udelené najvyššie vyznamenanie Rad strieborného trojlístka. Rad strieborného vlka bol udelený Dr. Miloslavovi Stržínkovi z Košíc.

Komunistický režim skauting znova zakázal 24.4.1970. Oldskauti väčšinou pokračovali v organizovanej turistike.

Oldskautom z toho obdobia patrí vďaka za to, že v ťažkých politicko-spoločenských podmienkach dokázali vychovať ďalších nasledovníkov skautingu.

Už v decembri 1989 sa začínajú aktivizovať bývalí členovia Slovenského Junáka, teraz už oldskauti/oldskautky z obdobia 1. ČSR, obdobia po 2. svetovej vojne a aj obdobia rokov 1968 – 70.

V ústredných orgánoch Slovenského skautingu vzniká popri kmeni chlapčenskom a kmeni dievčenskom aj kmeň dospelých. Prešovský oddiel oldskautov (vodca Jozef Kancír) uskutočňoval rôzne výlety do prírody, gulášpárty na chalupe u Dušana Doliaka – Balúa, či víkendové návštevy zborových letných táborov. Hlavným organizátorom týchto oldskautských aktivít bol „dobrý duch prešovského skautingu“ dnes už nebhý Ing. Karol Revický – Grizzly. Oddiel pracoval aj po sneme v Bratislave, kedy kmeň dospelých bol zrušený. Oddiely organizácie dospelých – Skautská gilda Slovenska vo východných regiónoch SR nevznikli.

V roku 2007 vznikol oddiel OS pri 126. zbere prof. Hlaváča v Hermanovciach. Vznik oddielu je výnimočný, netvorí ho oldskauti z predchádzajúcich období, ale dospelí ktorí za mladi skautmi neboli. Aktívne sa venujú turistike. V posledných rokoch v 49. zbere Geronimo Prešov vznikol oddiel rodinného skautingu Medvede. Sú to skauti a skautky, ktorí v minulosti prešli skautingom (neraz sú to skautské manželstvá) a teraz so svojimi deťmi v predškolskom veku podnikajú spoločné podujatia.

Ak rozoberáme problematiku oldskautov, v Prešove existuje špecifický prípad, ktorý priamo s organizačnou štruktúrou oldskautingu nesúvisí. Po zániku skautingu radcovia 4.oddielu založili tábornický klub Roverská päťka. Keďže sa na nich „nabaľovali“ aj ďalší

skalní členovia oddielu neskôr založili trampskú osadu Roveri. Potom do osady prichádzali aj noví kamaráti, ktorí síce skautingom neprešli, ale stotožnili s ich zásadami. Dodnes každoročne organizujú zimné prechody roklinami Slovenského raja, Z účastníkov je minimálne polovica bývalých skautov (dnes už seniorov). Iba dvaja z nich, Ing. František Mihalič a Jozef Mikloš sú registrovaní v SLSK.

HISTÓRIA OLDSKAUTOV MAĎARSKEJ NÁRODNOSTI NA ÚZEMÍ SLOVENSKA

Spracoval: Ing. Szilárd Csémi, slovenský preklad Ing. Ondrej Török
Použité pramene: Časopisy Vetés, A Mi Lapunk, Tabortűz, Cserkész

Na území dnešného Slovenska boli založené prvé skautské zbory v rokoch 1913 a 1914. Na jar v roku 1925 v Prahe založili dospelí skauti a oldskauti, ktorí boli zamestnancami resp. študentmi, takzvaný Krúžok Svätého Juraja, čo bolo prvým úspešným krokom organizovanej činnosti oldskautov. V tom istom roku boli založené obdobné zoskupenia oldskautov maďarskej národnosti aj v Brne. Neskôr boli Krúžky Svätého Juraja založené v roku 1927 v Bratislave a v roku 1928 v Rimavskej Sobote. V týchto kluboch boli zoskupení dospelí skauti a oldskauti z celého územia štátu. Zaoberali sa predovšetkým ľudovou kultúrou a hudbou, históriou a geografiou, a tiež sociológiou a novinárstvom.

Vďaka tejto činnosti bol založený aj takzvaný ľudový skauting, ktorý šíril ľudové tradície a zvyky.

V roku 1928 sa stretli oldskauti v Gombaseku, pričom vydali noviny pod názvom „Vetés“, čo v slovenčine znamená „Žatva“. Neskôr sa spomedzi oldskautov vyčlenila ich určitá časť, ktorá založila nové hnutie pod názvom „Sarló“ – „Kosák“. Toto hnutie fungovalo v počiatkoch na báze skautských ideí, neskôr sa však z jej činnosti úplne vytratil náboženský charakter.

V roku 1929 skauti vysokoškóľáci založili Radu vysokoškolských skautov, jej prvým predsedom sa stal Elemér Ráday. V tom roku bolo vydané aj prvé číslo skautských resp. študentských novín pod názvom „Tábortűz“, čo v preklade znamená „Táborák“. Na vydávaní časopisu sa podieľalo aj viacero oldskautov. V roku 1930 prijal zbor oldskautov v Bratislave nové pomenovanie: Zbor oldskautov „Széchenyi István“.

Popri skautských zboroch zakladali oldskauti aj hudobné kapely, ako napr. v Bratislave, v Lučenci, v Rimavskej Sobote. Oldskauti z Komárna boli organizovaní v oddieloch s názvom „Karle Sándor“ v Komárne a „Lucián“ v Budapešti.

V povojnovom Československu nebolo možné pokračovať s činnosťou maďarských skautov. Na niektorých miestach však, ako napr. v Gbelciach a v Košiciach, činnosť skautingu pokračovala v tajnosti a to predovšetkým vďaka oldskautov.

V roku 1968 organizácia „Csemadok“ iniciovala znovuzrodenie maďarského skautského hnutia na území Slovenska. Vtedajšia vládna garnitúra však túto iniciatívu nepodporila.

Dňa 11. marca 1990 bol založený Zväz skautov maďarskej národnosti (ďalej len Zväz). Pri jeho zrode zohrali aktívnu rolu členovia oldskautingu, a taktiež vyvinuli aktívnu činnosť v prvých rokoch pôsobenia Zväzu. V rámci Zväzu boli založené takzvané Oblastné rady, ktoré pôsobili pod vedením skúsených oldskautov a boli nápomocné mladým skautským zborom. V rámci Zväzu bolo založených 5 klubov oldskautov a to v Podunajských Biskupiciach pod názvom „Szent László“, v Nových Zámkoch s názvom „Széchenyi

György“, v Košiciach s názvom „Kazinczy Ferenc“, v Rimavskej Sobote s názvom „Tompa Mihály“ a v Plášťovciach bol založený Klub old skautov „Ivánka“.

Členovia jednotlivých klubov oldskautov sa stretávajú v súčasnosti v mesačných intervaloch, vyvíjajú aktívnu činnosť, organizujú rôzne výlety a mnohí z nich sa každoročne zúčastňujú stretnutia maďarských oldskautov. V celozväzovom tábore v roku 2011 boli prítomné aj mladé skautské rodiny s malými deťmi, čím bola zahájená nová éra dospelých skautov a oldskautov v živote nášho Zväzu.

OLDSKAUTING PO ROKU 1989

Jozef Mikloš

Po páde moci komunistickej strany v decembri 1989 začali prvé kroky na obnovu skautingu v Českej a Slovenskej federatívnej republike. Šlo o neľahkú úlohu. Počas komunistickej diktatúry činnosť skautskej organizácie bola zakázaná. Na rozdiel od skautského hnutia vo svete sa skauting v Československu nemohol plynule rozvíjať. Od roku 1949 ubehlo už 40 rokov a od krátkeho obdobia existencie v rokoch 1968 až 1970 takmer 20 rokov. Nútené prestávky logicky museli poznačiť aj skautskú činnosť pri jeho obnove v roku 1990. Do obnovy hnutia sa zapojili oldskauti a oldskautky z obdobia 1. ČSR, z obdobia po 2. svetovej vojne, aj dvojročného obdobia z roku 1968. Na jednej strane oldskauti a oldskautky z predchádzajúcich období urobili pre obnovenie skautingu kus poctivej práce a vychovali novú generáciu svojich nasledovníkov. Na druhej strane, začal sa prejavovať aj generačný problém. Hlavne staršie generácie oldskautov už strácali s mládežou kontakt, nevedeli sa prispôbiť záujmom a potrebám súčasnej mládeže. Dochádzalo k rozporom medzi mladou generáciou činovníkov a oldskautmi. Niekedy to viedlo k bolestnému odchodu oldskautov z organizácie.

Nedá sa ale jednoznačne povedať, že tento stav trval v celej organizácii. Na rôznych stupňoch organizačnej štruktúry (od vodcov oddielov až po členov náčelníctva) oldskauti a oldskautky ako činovníci pracovali naďalej a treba povedať aj to, že boli mladou generáciou akceptovaní. Všetko záležalo od konkrétnych ľudí. Tam, kde vzťah mladých a starších činovníkov bol založený na spolupráci a partnerstve, tam symbióza mladí dospelí a starší dospelí fungovala bez problémov. Kde prevládol konfrontačný prístup (či už jednej, alebo druhej strany), tam prevládli konflikty. Tento problém malo odstrániť zriadenie kmeňa dospelých, ktorý mal usmerňovať činnosť dospelých v skautingu.

Nie všetci oldskauti (oldskautky) súhlasili so súčasným smerovaním skautingu na Slovensku a už v roku 1991 bola v Bratislave založená samostatná Skautská gilda. Po čase svoju pôsobnosť rozšírila na celé územie SR a v roku 1993 vytvorili Skautskú gildu Slovenska. Pod týmto názvom boli zaregistrovaní na ministerstve vnútra. Stali sa členmi celosvetového hnutia dospelých skautov a skautiek IFOFSAG (neskôr zmena názvu na ISGF).

Olej do ohňa prilial aj skautský snem v Bratislave v roku 1994. Zrušil kmeň dospelých, oldskautov v mládežníckej organizácii mimo činovníkov označil ako nežiaducich. Dospelým skautom a skautkám odporučil založiť samostatnú skautskú organizáciu dospelých. Časť oddielov OS zo Slovenského skautingu odišla a vstúpila do Skautskej gildy Slovenska, časť zanikla. Mnohé oddiely OS, alebo jednotlivci závery snemu nerešpektovali a naďalej ostali pracovať v Slovenskom skautingu. Ďalšou ranou pre oldskauting bola doba, keď zbory získali právnu subjektivitu. Nie všetky boli ochotní oldskautov v zbore registrovať. Aj v tomto prípade však situácia bola v jednotlivých zboroch odlišná. V niektorých zboroch začlenenie oddielov OS nebolo problémom. Oddielov oldskautov a oldskautiek na Slovensku však začalo rapídne ubúdať. Táto situácia trvala zhruba do roku 2000.

Kysuce 2009

XIII. medzinárodné stretnutie starších skautov a skautiek

**Trojmedzie Slovensko – Česko - Poľsko
Oščadnica, Čierne, Hrčava 4. – 7. júna 2009**

V roku 2001 boli podniknuté prvé kroky na opätovné začlenenie oldskautov do činnosti v Slovenskom skautingu. Dňa 22. júna 2002 sa v Žiline uskutočnilo 1. celoslovenské stretnutie oldskautov na ktorom bola zvolená rada oldskautov a oldskautiek. Predsedom Rady OS sa stal Ing. Jaroslav Loebľ. Úlohou rady OS bolo oživenie oldskautingu v štruktúre občianskeho združenia Slovenský skauting.

Snaženie Rady OS vyústilo v roku 2007 k vytvoreniu Kruhu starších skautov a skautiek vedenou radou kruhu. Kruh bol organizačne začlenený pod Radu pre dospelých. V neskorších rokoch (okolo roku 2012) došlo k premenovaniu na Kruh dospelých skautov a skautiek (KDSaS), ktorý tvoril osobitnú organizačnú jednotku Slovenského skautingu. Dlhoročným predsedom kruhu bol Ing. Jaroslav Loebľ, po ňom Ing. Vladimír Janečka a nakoniec Stanislav Vyhľidal.

Kruh dospelých skautov a skautiek SLSK sa zapájal aj do organizovania medzinárodných podujatí. Najvýznamnejšou z nich je stretnutie oldskautov a oldskautiek z Česka, Slovenska a Poľska. Prvýkrát sa ho dospelí Slovenského skautingu zúčastnili 25.9.1998 v Moravskej Třebovej. Uskutočňuje sa každoročne, vždy v inej členskej krajine. Spočiatku na stretnutiach mali významnejšiu účasť členovia a členky Skautskej gildy Slovenska. Za Slovenský skauting sa ich zúčastňovala Václav Rubeš a pár ďalších jednotlivcov (napr. Peter Janota, Jarka Krajčovičová, J. Merta, Vladimír Václav,...). Početnejšie účasti na česko – poľsko – slovenských stretnutiach OS začali začiatkom tohto storočia pod vedením predsedu rady OS Slovenského skautingu Jaroslava Loebľa, potom aj za vedenia Kruhu dospelých skautov a skautiek SLSK Vladimíra Janečku. Tieto podujatia sú podrobne popísané v Almanachu medzinárodných trojstretnutí 1998 – 2016 od českého autora Lubomíra Melichaříka.

Významnú úlohu členovia rady zohrali pri zabezpečení medzinárodnej výstavy „Sľubujem na svoju česť“. Bola realizovaná českým Junákom, Slovenským skautingom, Zväzom poľských harcerov a Zväzom skautov maďarskej národnosti na Slovensku. Rada organizovala aj niekoľko podujatí celoslovenského charakteru, napr. stretnutie OS v Nolčove,

či Trusalovej. Kruh bol iniciátorom obnovenia Historickej komisie. K zmene začlenenia organizačných jednotiek dospelých skautov a skautiek v štruktúre Slovenského skautingu došlo v roku 2020, kedy bol kruh dospelých v SLSK zrušený. Oddiely dospelých ostali v štruktúre skautských zborov.

Už 1.12.2012 došlo k dohode medzi Skautskou gildou Slovenska a radou Kruhu starších skautov a skautiek SLSK. Vytvorili neoficiálne združenie dospelých skautov a skautiek. Až začiatkom februára 2020 združenie legalizovali a Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky schválilo stanovky občianskeho združenia „Dospelí skauti a skautky Slovenska“. Prezidentom združenia sa stal Stanislav Vyhlídal. Údaje o ich organizačnej štruktúre, organizačných zložkách, či počtoch nie sú známe. Sú členom ISGF.

SÚČASNOSŤ A PERSPEKTÍVY OLDSKAUTINGU

Jozef Mikloš

Tak ako celý skauting na Slovensku, aj oldskauting prešiel búrlivým vývojom. Pred vyše 90-timi rokmi sa oldskautmi stávali mladí ľudia, ktorí v 18-tich rokoch svojho života opustili školské lavice a začlenili sa do pracovného procesu a reálnych podmienok dospelého človeka. Prudký rozvoj vedecko – technického pokroku v druhej polovici 20. storočia spôsobil predlžovanie štúdia na odborných školách i nárast študentov vysokých škôl. Tým však posúval u značnej časti mládeže vek, kedy končili štúdium a začleňovali sa do praktického života. Novým podmienkam sa úmerne predlžovalo obdobie rovingu a odsúvala hranica oldskautingu na neskorší fyzický vek. Na prelome storočí sa hranica roverského veku posunula do 26 rokov. Až od tohto veku môžeme znova hovoriť o oldskautingu. Tak ako za prvej Československej republiky, tak aj v súčasnosti stále hovoríme o mladých dospelých, resp. strednej generácii. Tá nám vyrástla z detí, ktoré začiatkom 90-tych rokov vstupovali v školskom veku do skautských oddielov. Označenie oldskaut / oldskautka „prishlo“ skôr členom, ktorí skautovali do roku 1970.

Skautovanie v roverskom veku má svoje špecifiká, činnosť je v rámci možností a úmerná ich veku. Skončením toho obdobia je nastolená otázka: „Ako ďalej“. Mnohí s činnosťou v skautskej organizácii skončia. Nie, žeby ich skauting prestal zaujímať. Podmienky novej životnej etapy im to nedovolia. Nastupujú pracovné povinnosti, cestovanie za zamestnaním, mnohokrát aj odchod do cudziny. Rodinné povinnosti. Niektorí to riešia založením oddielu Priateľov skautingu a pokiaľ im to okolnosti dovoľia podporujú činnosť svojho skautského zboru.

Časť členskej základne aj po dosiahnutí 26 roku veku naďalej v skautskej činnosti pokračuje. Keďže nie každý z nich je činovník, zakladajú oddiely dospelých. Ich hlavným poslaním je pomoc pri činnosti svojho zboru. Pomáhajú pri zabezpečení táborov, otvorených podujatí v rámci zboru a oblasti, podujatí pre verejnosť či rôznych administratívnych činnostiach. Okrem toho realizujú činnosť, ktorá zodpovedá ich veku, fyzickým a duchovným potrebám, ich záujmom. Súčasná doba im poskytuje neobmedzené množstvo možností. Splavovanie riek, vysokohorská turistika, zahraničné expedície, skalolezenie a horolezectvo, zimné „adrenalinové“ športy a iné. Časť z nich, okrem toho že sú naďalej členmi Slovenského skautingu, sú aj členmi organizácií, ktoré často úzko súvisia s pobytom v prírode. Napríklad niektorí dospelí skauti 4. zboru Harmanček Rimavská Sobota sú zároveň aj členmi Slovenskej speleologickej spoločnosti a venujú sa jaskyniarstvu. Aktívna činnosť v oddieloch dospelých strednej generácie zvyčajne končí, keď po založení rodiny prídu vlastné deti a s nimi nové množstvo povinností.

Pre mnohých ani to nie je dôvodom pre ukončenie členstva v skautskej organizácii. Hlavne u skautských manželstiev, prípadne ak jeden z rodičov je skaut a do činnosti zapojí aj

svojho partnera a deti predškolského veku. Využila sa myšlienka odboru táborníkov Zväzu junákov-skautov a skautiek RČS a začali sa zakladať oddiely rodinného skautingu. Aj keď v tomto prípade nemôžeme hovoriť o prepracovanom skautskom výchovnom systéme. Cieľom je to, že na spoločných podujatiach postupne pripravujú svoje deti predškolského veku pre ich riadny vstup (po dosiahnutí mladšieho školského veku) do oddielov vlčat a včielok.

Členovia oddielov dospelých, priateľov skautingu a rodinného skautingu sú plnohodnotnou súčasťou skautských zborov a aktívne sa zúčastňujú života skautského zboru.

V súčasnej dobe iniciatívu v skautingu dospelých preberá už generácia, ktorá začala so skautskou činnosťou po roku 1989. Časť skautov/skautiek - seniorov z predchádzajúcich skautských období (t.č. z rokov 1968 – 70) je ešte primerane aktívna. Zvyšok je ale prevažne pasívny a stráca kontakt so svojím zborom. Ide o proces, ktorý začal ešte v 90-tych rokoch minulého storočia. Dôvodov je niekoľko. Mnoho oldskautov zo Slovenského skautingu odišlo z dôvodu generačných konfliktov. Z časti svoju úlohu zohráva aj zdravotný stav, úmrtia, prípadné zlé sociálne zabezpečenie.

Nech už to v budúcnosti nazveme akokoľvek: Oldskauting, skauting pre dospelých, senior skauting, rodinný skauting, priaznivci skautingu..... Vždy tu bude. Okrem činovníkov na rôznych stupňoch organizačnej štruktúry vždy budú skupiny a jednotlivci ktorí aj ako dospelí budú putovať skautskou cestou. Rokmi, ktoré nás v budúcnosti čakajú odrastú do dospelého veku ešte mnohé generácie detí a mládeže. A bude ich stále viac, pre ktorých sa skauting stane celoživotnou filozofiou.

PRAMENE A LITERATÚRA

Adresár činovníkov Zväzu junákov- skautov a skautiek RČS k 15.10.1937

1924 - 1937 Kronika vodných skautov Dunajčici

Časopisy:

Bud' pripravený, Mladý letec, Skaut - Junák, Skauting, Skautské zvesti, Vůdce, A Mi Lapunk, Tabortůz, Cserkész,

Skautské zvesti 9/1994. Mimoriadne číslo vydané pri príležitosti 75. výročia Slovenského skautingu (zostavili F. Hrehuš, Š. Androvič a Z. Václavová).

Literatúra:

Brabenec V. Junák považský – 52. klub oldskautov Trenčín

Břečka B. Kronika československého skautského hnutí do roku 1990. Brno 1999.

Csémi, S. História oldskautov maďarskej národnosti na území Slovenska.

Cvengroš, V. - Janza, A. Skautská príručka. Košice 1929.

Gašpar, J. a kol. História turistiky v Košiciach (100.výročie organizovanej turistiky v ČSSR). Košice 1988.

Hagara, J. História skautingu v Trnave

Loebl, J. Oldskauting na Slovensku po roku 1990

Loebl, J. Obnova hnutí OS po roku 2001

Macek, A. M. Katolícki skauti na Slovensku. Bratislava 1938.

Melichařík Lubomír: Almanach medzinárodných trojstretnutí 1998 – 2016

Mikloš, J. - Kancír, J. - Straka, J. Kronika skautingu na východnom Slovensku. 2006

Rubeš, V. Skautské múzeum Ružomberok 1997 – 2002.

Šimánek, J. Oldskauting : pokyny všem kdož překročili chlapecký věk. Praha 1926.

Šimková, M. a kol. 80 rokov skautingu v Prievidzi 1924-2004. Prievidza 2004.

Vosátka, M. a kol. Oldskautom na cestu.